

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 20.4.2009
COM(2009) 166 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

**saskaņā ar 18. pantu Padomes 2001. gada 15. marta Pamatlēmumā par cietušo statusu
kriminālprocesā (2001/220/TI)**

[SEC(2009) 476]

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

saskaņā ar 18. pantu Padomes 2001. gada 15. marta Pamatlēmumā par cietušo statusu kriminālprocesā (2001/220/TI)

1. IEVADS

1.1. Vispārēja informācija

Saskaņā ar 18. pantu Padomes 2001. gada 15. marta Pamatlēmumā par cietušo statusu kriminālprocesā¹ („pamatlēmums”) Komisijai ir jāstāda ziņojums par dalībvalstu veiktajiem īstenošanas pasākumiem. Komisija 2004. gada 16. februārī publicēja pirmo ziņojumu², kurā izskatīja transponēšanas stāvokli 2003. gada 25. martā, kad tikai Austrija, Beļģija, Somija, Vācija, Itālija, Īrija, Luksemburga, Portugāle, Spānija un Zviedrija bija atsūtījušas samērā pilnīgu informāciju par transponēšanu savas valsts tiesību aktos.

Šajā galīgajā ziņojumā ņemta vērā situācija attiecībā uz visu pamatlēmuma pantu īstenošanu 2008. gada 15. februārī visās 27 dalībvalstīs.

Neraugoties uz to, ka 18. pantā dalībvalstīm noteikts pienākums līdz 2006. gada 22. martam iesniegt Komisijai īstenošanas tiesību aktus, 2007. gada novembrī tikai 13 dalībvalstis (Austrija, Dānija, Vācija, Spānija, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Zviedrija, Apvienotā Karaliste, Čehija, Ungārija, Lietuva, Polija) bija atsūtījušas samērā pilnīgu informāciju. Komisija nosūtīja dalībvalstīm atgādinājumu, galīgais termiņš tika noteikts 2008. gada 15. februārī. Šis ziņojums balstās uz situāciju transponēšanas jomā 2008. gada 15. februārī, gandrīz divus gadus pēc noteiktā termiņa – 2006. gada 22. marta. Šis ziņojums jālasa saistībā ar pirmo ziņojumu, kurā ietverta informācija par novērtēšanas metodi un kritērijiem, kā arī ar pielikumu, kurā tabulas veidā uzskaitīti īstenošanas noteikumi, kurus dalībvalstis iesniegušas attiecībā uz katru pantu.

1.2. Vispārējas piezīmes

Divas dalībvalstis (Malta un Grieķija) neiesniedza tiesību aktus, tāpēc Komisija nevar novērtēt, vai tās ir īstenojušas pamatlēmumu.

Latvija 2007. gada 12. decembrī atsūtīja valsts noteikumu kopumu latviešu valodā, bet 2008. gada 6. martā (pēc noteiktā termiņa beigām) – vēl citus noteikumus, neaprakstot valsts īstenošanas pasākumus un nesniedzot paskaidrojošas piezīmes. Tādēļ Komisija nevar novērtēt, vai Latvija ir izpildījusi 18. pantā noteikto pienākumu. Citas dalībvalstis savas valsts noteikumus, kuru mērķis ir īstenot pamatlēmumu, iesniedza pilnībā vai daļēji. Luksemburga informēja Komisiju, ka pirmajā ziņojumā minētais likumprojekts vēl joprojām nav ieguvis likuma statusu. Tas netiks ņemts vērā, izvērtējot īstenošanu Luksemburgā. Apvienotā Karaliste informē, ka sniegtā informācija aptver Angliju, Velsu, Skotiju un Ziemeļīriju, taču Apvienotā Karaliste ir atsūtījusi papildu informāciju par transponēšanu Skotijā (Skotijas

¹ OV L 82, 22.3.2001., 1. lpp.

² COM(2004) 54 galīgā redakcija/2

sistēma tiek minēta īpaši, ja tā atšķiras no vispārīgajiem noteikumiem pārējā Apvienotajā Karalistē).

Neviena dalībvalsts nav pamatlēmumu transponējusi vienā savas valsts tiesību aktā. Visas dalībvalstis ir izmantojušas spēkā esošos noteikumus un daudzas transponēšanas nolūkos ir atsaukušās uz savu Kriminālprocesa kodeksu. Dažas dalībvalstis pieņēma jaunu tiesību aktu, aptverot vienu vai vairākus pantus. Daudzas dalībvalstis tiesību aktu vietā ir iesniegušas nesaistošus rīcības kodeksus, norādījumus un hartas.

Vairākas dalībvalstis noteikumus ir aptvērušas fragmentāri, izmantojot pārklāšanos ar dažādiem spēkā esošiem valsts noteikumiem vai no jauna pieņemtiem valsts noteikumiem.

2. ANALĪZE PA PANTIEM

Skat. pievienoto dalībvalstu iesniegto pasākumu tabulu.

1. pants. Definīcijas

Šajā pantā tiek definēti šādi termini: „cietušais”, „cietušo atbalsta organizācija”, „kriminālprocess”, „process” un „izlīgums krimināllietās”. Neviena dalībvalsts nav pieņēmusi jaunu tiesību aktu, lai īstenotu šo pantu, lai gan vairākas ir atsaukušās uz esošajām „cietušā” definīcijām savos tiesību aktos, kas lielākā vai mazākā mērā atbilst pamatlēmuma definīcijai. Citi definētie termini netika skarti.

Plašu „cietušā” definīciju ir devušas Apvienotā Karaliste, Bulgārija, Rumānija, Lietuva un Zviedrija. Slovākijā definīcija ietver juridiskas personas. Spānija, Nīderlande, Dānija, Luksemburga, Igaunija, Somija, Beļģija un Portugāle nav iesniegušas nevienu transponēšanas tiesību aktu. Francija ir paziņojusi, ka šīs definīcijas tāpat atbilst minēto jēdzienu parastajam lietojumam. Īrija ir paziņojusi, ka tā ievēro pamatlēmumu ar saviem likumiem, noteikumiem un administratīvajām normām.

2. pants. Cieņa un atzīšana

Pamatlēmuma 2. panta 1. punktā tiek prasīts, lai cietušajam būtu „reāla un atbilstoša loma” krimināltiesību sistēmā. 2004. gada ziņojumā tika secināts, ka atbilstību pamatlēmumam ir panākusi Austrija, Beļģija, Francija, Somija, Vācija, Itālija, Luksemburga, Portugāle un Zviedrija. Uz „reālu un atbilstošu lomu” skaidri atsaucas Bulgārija, Igaunija, Čehija, Ungārija, Īrija, Polija, Lietuva, Rumānija, Apvienotā Karaliste un Spānija. Dānija un Slovēnija norāda, ka šis noteikums ir ļoti vispārīgs un konkrētas tiesības aptver citi panti. Pamatlēmuma 2. panta 2. punkts attiecas uz „cietušajiem, kas ir sevišķi neaizsargāti” (nav definēti), kuriem būtu jānodrošina „īpašs režīms, kas visvairāk piemērots viņu apstākļiem”.

Francija, Īrija, Beļģija, Portugāle, Polija, Apvienotā Karaliste, Zviedrija, Slovēnija un Itālija aizsargā noteiktas personas, kas tiek uzskatītas par neaizsargātām, ņemot vērā to fizisko vai garīgo trauslumu (nepilngadīgos un personas ar fizisku invaliditāti). Spānija, Nīderlande, Kipra, Somija un Rumānija galveno uzmanību pievērš situācijām, kas var izraisīt neaizsargātību (vardarbība ģimenē, dzimumnoziegumi, terorisms, cilvēku tirdzniecība). Citas dalībvalstis ir izvēlējušās plašāku aizsardzību, aptverot visus personu un situāciju tipus. Slovākijā un Vācijā gadījumos, kad liecinieks nevar ierasties uz nopratināšanu vecuma, slimības vai invaliditātes dēļ, tiek izmantota videokonference; Lietuvā, Ungārijā un Čehijā konkrētos apstākļos (nopietni draudi cietušā vai liecinieka dzīvībai, smagi noziedzīgi

nodarījumi, liecības būtiskums) tiek nodrošināts aizsardzības režīms (anonimitāte vai citi pasākumi). Ungārijā par kritēriju ir noteikts cietušā vecums. Bulgārija un Polija piešķir īpašu aizsardzību noteiktām neaizsargāto personu kategorijām, kā arī tad, ja gadījums attiecas uz smagu noziedzīgu nodarījumu (cilvēku tirdzniecība vai vardarbība ģimenē). Igaunija neiesniedza konkrētus noteikumus, ar kuriem aizsargā neaizsargātas personas.

3. pants. Liecināšana un pierādījumu iesniegšana

Pamatlēmuma 3. pantā noteiktas cietušo tiesības liecināt procesa laikā un iesniegt pierādījumus. Lielākā daļa valstu (Austrija, Beļģija, Somija, Francija, Vācija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Spānija, Zviedrija, Ungārija, Čehija, Bulgārija, Polija, Slovākija, Slovēnija, Rumānija un Igaunija) paredz cietušajiem vairākas tiesības kā dalībniekiem kriminālprocesā. Cietušie nav dalībnieki kriminālprocesā valstīs, kurās ir paražu tiesību sistēma, tomēr Apvienotajā Karalistē un Īrijā tiek atzītas tiesības sniegt liecību.

Lielākajā daļā dalībvalstu cietušie var iesniegt pierādījumus procesā. Trīs valstis (Dānija, Nīderlande, Apvienotā Karaliste) nav iesniegušas īpašus noteikumus.

Desmit dalībvalstis (Austrija, Somija, Itālija, Luksemburga, Spānija, Zviedrija, Ungārija, Polija, Čehija, Beļģija) ir pareizi transponējušas 3. panta otro daļu, kurā noteikts, ka „[tiesu] iestādes nopratina cietušos tikai tiktāl, ciktāl tas vajadzīgs kriminālprocesa nolūkam”. Itālija ierobežo iztaujāšanu, to attiecinot vienīgi uz faktiem, kas ir būtiski apsūdzībai. Ungārija paredz, ka cietušais var pierādījumus izklāstīt rakstveidā. Čehijā cietušo nevar piespiest piedalīties turpmākā procesā, ja tas nav vajadzīgs. Polijā Augstākās Tiesas un ģenerālprokuratūras pamatnostādnēs paredzētas cietušā tiesības netikt nopratinātam atkārtoti. Apvienotā Karaliste min mācību kursus juridisko profesiju pārstāvjiem par to, kā nopratināt cietušos.

4. pants. Tiesības saņemt informāciju

Pamatlēmuma 4. pants aptver cietušo tiesības saņemt dažādu veidu informāciju.

Pamatlēmuma 4. panta 1. punktā uzskaitīti 10 informācijas veidi, kas jāsniedz cietušajiem. Austrija, Kipra, Somija, Vācija, Īrija, Nīderlande, Apvienotā Karaliste (Skotija) un Zviedrija ir transponējušas šo pienākumu, izvietojot lielāko daļu šādas informācijas tīmekļa vietnēs un/vai izveidojot informācijas bukletus. Tomēr iesniegtie tiesību akti nevieš skaidrību par to, vai cietušajiem ir efektīva piekļuve šādai informācijai kopš pirmās saskares ar tiesībaizsardzības iestādēm.

Itālijā un Apvienotajā Karalistē iestādēm nav pienākuma sniegt cietušajiem visu informāciju. Portugālē pasākumi neuzliek valsts iestādēm pienākumu sniegt cietušajiem informāciju.

Beļģijā, Igaunijā, Francijā, Spānijā, Čehijā, Ungārijā un Slovākijā ir pieņemama sistēma, kuras ietvaros policijas darbiniekiem, prokuroriem un tiesnešiem ir noteikts pienākums informēt cietušos par lielāko daļu viņu tiesību. Somija paredz vienīgi pirmstiesas izmeklēšanas iestāžu pienākumu sniegt cietušajiem informāciju par tiesībām uz kompensāciju.

Rumānijā, Bulgārijā, Somijā, Lietuvā un Polijā pieejas ir kombinētas. Iestādēm ir pienākums informēt cietušos par viņu tiesībām, un šīs valstis ir izveidojušas tīmekļa vietnes. Bulgārijā, Kiprā un Rumānijā ir izveidota tālruņa līnija, lai sniegtu informāciju cietušajiem.

Slovēnijā un Kiprā tiesību akti ir nepilnīgi un nepietiekami. Slovēnija atsaucas uz Iekšlietu ministrijas pamatnostādņēm, kas, šķiet, nav saistošas (teksts nav iesniegts). Luksemburgā īstenošana ir vāja, ņemot vērā to, ka likumprojekts nav ieguvis likuma statusu.

Jānorāda vēl uz diviem trūkumiem. Pirmais attiecas uz valodām. Informācija būtu jāsniedz „pēc iespējas plaši lietotā valodā”. Dažās dalībvalstīs (Vācijā, Apvienotajā Karalistē (Skotijā), Nīderlandē, Zviedrijā, Bulgārijā un Somijā) informācija ir pieejama vairākās valodās (tostarp angļu valodā). Lielākā daļa dalībvalstu šis jautājums nav aplūkots. Tikai Bulgārijas un Rumānijas tiesību aktos tiek īpaši prasīts, lai informācija cietušajam tiktu sniegta viņam saprotama valodā. Čehijā un Ungārijā ir noteikumi, kas nodrošina personai, kas nesaprot šīs valsts valodu, tiesības sazināties ar iestādēm sev saprotamā valodā.

Otrs trūkums ir saistīts ar īpašiem pasākumiem, kādi ir pieejami cietušajiem, kas nav pastāvīgie iedzīvotāji. Šo noteikumu dalībvalstis ir ignorējušas, atskaitot Apvienoto Karalisti (Skotiju) un Bulgāriju, kurās ir izveidota tālruņa līnija, kas ļauj tieši sazināties ar tulkkiem. Īrijā īpaša nodaļa cietušo atbalsta organizācijā sniedz atbalstu cietušajiem, kas dzīvo citā valstī.

Pamatlēmuma 4. panta 2. punkts par informāciju par lietas iznākumu ir transponēts pareizi, atskaitot to, ka Dānija, Igaunija, Apvienotā Karaliste, Luksemburga, Slovēnija un Francija nav iesniegušas informāciju par spriedumu. Itālija lēmumu paziņo vienīgi tiem cietušajiem, kas ir iesnieguši civilprasību. Somija ir iekļāvusi c) pienākumu savas valsts sistēmā, bet nav norādījusi juridisko pamatu. Portugālē Kriminālprocesa kodekss nenodrošina, ka valsts iestādes aktīvi informē cietušos, ja tie „ir izteikuši tādu vēlmi”. Īrijā Hartai par cietušajiem nav obligāta statusa. Igaunija nav iesniegusi īstenošanas tiesību aktus.

Pamatlēmuma 4. panta 3. punkts par cietušā brīdināšanu noziedzīgā nodarījuma izdarītāja atbrīvošanas gadījumā ir pareizi transponēts vienīgi Somijā, Čehijā, Polijā, Slovākijā un Zviedrijā. Īrijas Hartā par cietušajiem noteikts, ka cietušais tiks informēts, kad nodarījuma izdarītājs tiks atbrīvots; ja tas netiek izdarīts, cietušais var vienīgi rakstiski vērsties pie policijas darbinieka, kas atbildīgs par sakariem ar cietušajiem / vietējā policijas superintendenta. Bulgārija, Luksemburga, Igaunija, Ungārija, Lietuva, Rumānija un Slovēnija nav iesniegušas nekādus transponēšanas aktus. [Apvienotās Karalistes noteikumos ir divi trūkumi. 2000. gada Krimināltiesvedības un tiesu dienesta aktā (*Criminal Justice and Court Service Act*) noteikts, ka cietušais ir informējams par nodarījuma izdarītāja paredzamo atbrīvošanu un nosacījumiem, kādi attiecas uz nozieguma izdarītāju gadījumā, ja viņu atbrīvo, bet tas attiecas tikai uz tiem gadījumiem, kad nodarījuma izdarītājam tika piespriesta brīvības atņemšana uz vairāk nekā 12 mēnešiem par dzimumnoziegumu vai vardarbīgu nodarījumu. Skotijas tiesību sistēmā ir paredzēts, ka cietušo informē par uzbrucēja atbrīvošanu, taču attiecīgais instruments nav obligāts. Informēšana par atbrīvošanu pret galvojumu ir policijas „pielietotā prakse”.] Spānija min noteikumu, kas attiecas uz pienākumu informēt cietušo par jebkādu procesuālo rīcību, kas var ietekmēt viņa drošību. Francija ir paziņojusi, ka pašlaik tiek veikti attiecīgi pasākumi. Portugāle ir paziņojusi, ka tā ņems šo noteikumu vērā paredzētajā likumprojektā, ar kuru grozīs Kriminālprocesa kodeksu.

Pamatlēmuma 4. panta 4. punktā ir noteiktas cietušā tiesības nesaņemt informāciju par noziedzīgā nodarījuma izdarītāja atbrīvošanu. Šo noteikumu pilnībā transponējušas ir tikai Somija, Zviedrija un Slovākija. Ungārija, Kipra, Lietuva un Itālija ir paziņojušas, ka tām nav šāda veida noteikumu. Austrija, Dānija, Apvienotā Karaliste, Vācija, Francija, Grieķija, Nīderlande, Luksemburga, Lietuva, Igaunija, Rumānija, Slovēnija un Spānija noteikumus nav iesniegušas. Īrijā, kur noteikumi par informāciju, uz kuru attiecas 4. panta 3. punkts, nav obligāti, problēmas arī šajā jautājumā sagādā Hartas par cietušajiem statuss. Portugālē

noteikumi negarantē cietušajam tiesības nesaņemt informāciju. Beļģija šo noteikumu ir transponējusi daļēji, jo tā paredz tikai tādas informācijas paziņošanu, kas attiecas uz nodarījuma izdarītāja atbrīvošanu pret galvojumu.

5. pants. Aizsardzība saziņas jomā

Pamatlēmuma 5. pantā iekļauts pienākums „cik vien iespējams, mazināt saziņas grūtības” attiecībā uz cietušo piedalīšanos svarīgākajos attiecīgā kriminālprocesa posmos vai uz viņu izpratni par tiem, analogi tāda veida pasākumiem, ko dalībvalstis veic attiecībā uz apsūdzētajiem. Saziņas grūtības varēja interpretēt plašāk, ietverot pašas procedūras izpratni, taču visas dalībvalstis tās ir saistījušas vienīgi ar valodu barjerām. Tikai Somijā ir efektīva tulkošanas kārtība, kas attiecas arī uz pirmstiesas izmeklēšanu. Francijā, Itālijā, Slovēnijā un Beļģijā tulka vai tulkotāja palīdzība tiek sniegta tad, ja cietušais kļūst par lietas dalībnieku vai ir liecinieks. Slovākijā, Bulgārijā, Čehijā, Īrijā, Dānijā, Somijā, Ungārijā, Slovēnijā, Spānijā, Polijā un Rumānijā tiek piedāvāta pilnīga lingvistiska palīdzība.

Atsūtītie noteikumi liecina, ka īstenošanas līmenis ir zems piecās dalībvalstīs (Lietuvā, Luksemburgā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē, Nīderlandē), salīdzinot ar labāku aizsardzību, kāda tiek piešķirta apsūdzētajam. Nav skaidrs, vai cietušo atbalsta dienesti Igaunijā sniedz tulkošanas pakalpojumus, vai arī palīdzība ietver vienīgi palīdzību cietušajiem gūt vispārēju izpratni par procesu.

Polija un Kipra nav iesniegušas īstenošanas noteikumus.

6. pants. Īpaša palīdzība cietušajam

Šajā pantā noteikts divējāds pienākums.

Pirmkārt, dalībvalstīm jānodrošina, lai cietušajiem būtu pieejama jebkāda konsultācija, kas nav juridiskā konsultācija un tiesiskā palīdzība un kuru vajadzības gadījumā sniedz bez maksas. Tikai desmit dalībvalstis (Bulgārija, Igaunija, Beļģija, Spānija, Īrija, Zviedrija, Francija, Rumānija, Apvienotā Karaliste un Dānija) ir veikušas pasākumus, lai īstenotu šo pienākumu. Definīcija *jebkāda konsultācija* katrā valstī ir atšķirīga, sākot no psiholoģiskās palīdzības līdz medicīniskai aprūpei un informācijai.

Kopumā īstenošana dalībvalstīs ir nepilnīga. Slovēnija ir atsūtījusi Kriminālprocesa likuma 65. pantu, kas neatbilst 6. pantā noteiktajam pienākumam. Itālija ir atsūtījusi tiesību aktus vienīgi par īpašu palīdzību nepilngadīgajiem, kas ir cietuši smagā noziedzīgā nodarījumā, un cilvēku tirdzniecībā cietušajiem. Deviņas dalībvalstis (Luksemburga, Ungārija, Čehija, Somija, Polija, Slovākija, Lietuva, Kipra un Nīderlande) nenodrošina cietušajiem bezmaksas piekļuvi jebkādai konsultācijai, kas nav juridiskā konsultācija un tiesiskā palīdzība.

Otrkārt, dalībvalstīm ir jānodrošina, lai cietušajiem būtu pieejama tiesiskā palīdzība, ja viņiem ir iespējams iegūt lietas dalībnieka statusu. Šo noteikumu ir pareizi transponējušas lielākā daļa valstu, izņemot Slovēniju. Ir atšķirības attiecībā uz to, kas var saņemt palīdzību. Nīderlande ir informējusi Komisiju par tās ierobežotas tiesiskās palīdzības sistēmu (pusstundu gara konsultācija), kas nav atkarīga no ienākumiem.

7. pants. Cietušo izdevumi saistībā ar kriminālprocesu

Pamatlēmuma 7. pants attiecas uz izdevumiem, kādi rodas cietušajiem, kuriem ir lietas dalībnieka vai liecinieka statuss. Austrija, Vācija, Igaunija, Dānija, Polija, Itālija, Portugāle,

Somija, Lietuva, Spānija un Zviedrija ir nodalījušas cietušo, kam ir dalībnieka statuss, un cietušo, kam ir liecinieka statuss. Lielākā daļa dalībvalstu (izņemot Beļģiju, Īriju, Nīderlandi un Apvienoto Karalisti) sedz samaksu advokātiem, ja cietušais ir lietas dalībnieks. Saskaņā ar Itālijas, Ungārijas, Spānijas, Čehijas, Rumānijas un Slovākijas tiesību aktiem, ja vien cietušajiem nepienākas tiesiskā palīdzība, samaksu advokātam var piedzīt vienīgi no apsūdzētā. Tas varētu radīt problēmas, ja apsūdzētais ir maksātnespējīgs. Bulgārijā var segt tiesas izdevumus. Lietuvā tiek segtas liecinieku un cietušo izmaksas. Polijā cietušā tiesvedības izmaksas sedz apsūdzētais, bet dažos konkrēti nenorādītos apstākļos – valsts. Somijā cietušā tiesvedības izmaksas var pieprasīt segt apsūdzētajam, ja tās netiek segtas no valsts līdzekļiem.

Kipras iesniegtā informācija ir nepilnīga, bet Igaunija ir minējusi tikai to izmaksu kompensāciju, kuras cietušajiem radušās saistībā ar nopratināšanu liecinieka statusā.

8. pants. Tiesības uz aizsardzību

Pamatlēmuma 8. pants paredz dažādas tiesības uz aizsardzību.

Pamatlēmuma 8. panta 1. punkts ietver pienākumu nodrošināt cietušajiem un viņu ģimenēm drošību un privātuma aizsardzību; to ir transponējušas Austrija, Beļģija, Somija, Vācija, Portugāle, Nīderlande, Spānija, Zviedrija, Kipra, Čehija, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Bulgārija un Ungārija. Francija, Lietuva un Polija ir veikušas pasākumus, lai aizsargātu cietušos, bet ne ģimeni; tās nav iesniegušas noteikumus, ar kuriem transponē citus 8. panta 1. punkta aspektus. Īrija 8. panta 1. punktu ir transponējusi savā Hartā par cietušajiem (kas nav obligāta). Attiecībā uz cietušo privātumu visas dalībvalstis, izņemot Slovēniju, ir minējušas iespēju lietu skatīt *in camera*. Cietušā ģimenes privātuma aizsardzību skaidri ir minējusi tikai Somija, kaut arī attiecīgais teksts nav atsūtīts.

Pamatlēmuma 8. panta 2. punkts attiecas uz privātumu saistībā ar tiesas procesu. Austrija, Beļģija, Bulgārija, Francija, Slovākija, Ungārija, Vācija un Portugāle ir iesniegušas informāciju par fotoattēlu aizsardzību.

Dānija ir sniegusi nepilnīgu informāciju par 8. panta 1. un 2. punktu, minot vienīgi cietušo aizsardzības režīmu.

Pamatlēmuma 8. panta 3. punkta mērķis ir samazināt kontaktu starp cietušo un noziedzīgā nodarījuma izdarītāju, jo īpaši nodrošinot, lai tiesas telpās būtu atsevišķas uzgaidāmās telpas. Noteikumus, ar kuriem transponē 8. panta 3. punktu, ir atsūtījušas tikai Vācija, Itālija un Spānija. Vācija šo noteikumu ir transponējusi pareizi, Spānija ir nodrošinājusi atsevišķas telpas tikai cietušajiem, kas ir liecinieki. Somija, Īrija, Luksemburga, Čehija, Apvienotā Karaliste un Zviedrija apgalvo, ka šo noteikumu ievēro praksē (bet likumā tas nav noteikts). Polija paziņoja, ka tiesu priekšsēdētāji apzinās šādu nepieciešamību, bet Dānija paziņoja, ka Tieslietu ministrija ir nosūtījusi paziņojumus šajā sakarā. Slovākija paziņoja, ka tiesneši var veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiesas telpās netiktu pieļauts kontakts starp apsūdzēto un cietušo, taču tas attiecas uz konkrētiem gadījumiem un atsevišķas telpas netiek nodrošinātas.

Pamatlēmuma 8. panta 4. punktā dalībvalstīm tiek prasīts aizsargāt cietušos, atļaujot tiem sniegt liecību tādā veidā, lai tiktu ņemta vērā viņu neaizsargātība. Lielākā daļa dalībvalstu šo pantu ir zināmā mērā transponējušas. Francija, Slovēnija, Igaunija, Lietuva un Grieķija tiesību aktus nav atsūtījušas. Somija min likumprojektu, kurā paredz aizsardzības pasākumus nepilngadīgajiem. Apvienotajā Karalistē pasākumi tiek piemēroti kroņa tiesās, bet to

piemērošana miertiesās aprobežojas ar audiovizuālo saziņas līdzekļu izmantošanu. Čehijā ir noteikta ierobežota aizsardzība personām, kas ir jaunākas par 15 gadiem. Dānijā ir noteikts vispārējs aizsardzības režīms (personas datu neizpaušana), ja personai varētu draudēt briesmas. Ar to netiek sasniegts šā noteikuma mērķis, piemēram, attiecībā uz maziem bērniem. Igaunijā 8. pants nav īstenots apmierinoši, jo nav norādīta atsauce uz ģimeņu un neaizsargāto personu aizsardzību. Līdzīgi tas ir vāji īstenots arī Luksemburgā – likumprojekts nav ieguvis likuma statusu.

9. pants. Tiesības uz kompensāciju kriminālprocesā

Pamatlēmuma 9. panta 1. punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt, lai lēmums par kompensāciju no apsūdzētā tiktu pieņemts saprātīgā laika posmā. Lielākā daļa dalībvalstu ir uzskatījušas, ka to varētu transponēt, apvienojot *partie civile* procesu ar kriminālprocesu.

Valstīs ar paražu tiesību sistēmu nav *partie civile* procesa. Īrijā ir kompensāciju sistēma noteiktām cietušo kategorijām. Dānija, Grieķija un Apvienotā Karaliste par transponēšanas noteikumiem nav paziņojušas. Kiprā, Vācijā, Francijā, Lietuvā, Beļģijā, Spānijā un Zviedrijā kompensācija paredzēta tikai noteiktām cietušo kategorijām. Ar šādiem pasākumiem netransponē 9. panta 1. punktu.

9. panta 2. punktā dalībvalstīm tiek prasīts mudināt apsūdzēto sniegt cietušajiem atbilstošu kompensāciju. Austrija, Francija, Vācija, Somija, Īrija, Itālija, Spānija un Nīderlande ir veikušas atbilstošus pasākumus, lai to īstenotu. Atbrīvošana pret drošības naudu vai galvojumu ir atkarīga no noziedzīgā nodarījuma izdarītāja rīcības pret cietušo. Rumānijā prokurors vai tiesnesis var veikt pagaidu pasākumus, piemēram, arestēt vai konfiscēt noziedzīgā nodarījuma izdarītāja aktīvus, lai nodrošinātu, ka kompensācija tiek samaksāta, taču nav noteikumu par samaksāšanu, ja noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir maksātnespējīgs. Lietuvā, Somijā, Ungārijā, Slovēnijā un Čehijā nodarījuma rezultātā nodarītā kaitējuma atlīdzināšana var būt vainu mīkstinošs apstāklis sprieduma sakarā. Dānija, Igaunija, Grieķija un Apvienotā Karaliste par transponēšanas noteikumiem nav paziņojušas.

9. panta 3. punktā dalībvalstīm tiek prasīts nodrošināt, ka cietušā īpašums tiek atdots atpakaļ nekavējoties. Lielākajā daļā dalībvalstu šis pienākums ir ieviests. Dānija, Francija, Vācija, Grieķija un Spānija noteikumus nav iesniegušas. Īrija un Apvienotā Karaliste apgalvo, ka šis pienākums ir izpildīts, lai gan tās nav atsūtījušas tiesību aktus.

10. pants. Izlīgums krimināllietās kriminālprocesa gaitā

Pamatlēmuma 10. pantā dalībvalstīm noteikts pienākums atbilstošos gadījumos veicināt izlīgumu. Lielākajā daļā dalībvalstu ir režīms, kura ietvaros izlīgums ir iespējams. Luksemburgā izlemst par izlīguma piemērošanu kriminālprocesā var tikai *procureur d'Etat*, lietas dalībniekiem iniciatīvas tiesību nav. Slovēnijā valsts prokurors lemj par lietas nosūtīšanu izlīgumam, taču izlīgums var notikt vienīgi ar nodarījuma izdarītāja un cietušā piekrišanu; saņemot paziņojumu, ka vienošanās nosacījumi ir izpildīti, valsts prokurors atsauc apsūdzības. Polijā un Somijā izlīgums var mīkstināt sodu. Lietuvā, ja puses piekrīt izlīgumam, kriminālprocesu izbeidz, bet Bulgārijā izlīguma vienošanās ir dalībniekiem saistoša. Zviedrijā izlīgums ir iespējams, ja nodarījuma izdarītājs nav sasniedzis 21 gada vecumu.

Kiprā un Dānijā izlīgums netiek regulēts. Dānija izskata iespēju ieviest izlīgumu pastāvīgi pēc izmēģinājuma projekta, kas tika sākts 1994. gadā un turpmāk pagarināts 2003. gadā un 2007. gadā.

11. pants. Cietušie, kuri ir citas dalībvalsts rezidenti

Pamatlēmuma 11. panta 1. punktā dalībvalstīm tiek prasīts lemt, kā nodrošināt, ka cietušie, kuru pastāvīgā dzīvesvieta nav attiecīgajā valstī, var sniegt liecību tūlīt pēc nodarījuma, vai atļaut izmantot videokonferenci, kā noteikts 2000. gada Konvencijas par savstarpēju palīdzību krimināllietās 10. un 11. pantā. Minētā konvencija tik un tā nav spēkā Grieķijā, Itālijā, Īrijā un Luksemburgā. Austrija, Beļģija, Dānija, Vācija, Grieķija, Luksemburga, Nīderlande un Slovēnija neiesniedza transponēšanas noteikumus. Šķiet, ka šo valstu tiesību akti pieļauj iespēju sniegt liecību tūlīt pēc nodarījuma. Spānija nav transponējusi šo pantu. Nīderlande, Luksemburga, Zviedrija un Apvienotā Karaliste ir aprakstījušas savas sistēmas, bet nav konkrēti norādījušas tiesību avotus.

Pamatlēmuma 11. panta 2. punkts paredz cietušajiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta nav attiecīgajā valstī, iespēju iesniegt sūdzību savas dzīvesvietas valstī. Francija, Itālija, Kipra, Portugāle, Spānija un Zviedrija šo noteikumu nav transponējušas, Austrija, Beļģija, Dānija, Vācija, Luksemburga, Nīderlande, Lietuva, Rumānija, Igaunija, Slovēnija un Zviedrija nav iesniegušas nekādus noteikumus. Beļģijā, Īrijā, Dānijā, Ungārijā, Nīderlandē un Slovākijā pieņem sūdzības un, ja vajadzīgs, nosūta tās uz valsti, kurā noziedzīgais nodarījums ir izdarīts. Šo punktu ir transponējušas tikai Luksemburga un Somija.

12. pants. Dalībvalstu sadarbība

Pamatlēmuma 12. pants attiecas uz dalībvalstu sadarbību. Valsts īstenošanas noteikumus ir norādījušas Portugāle, Ungārija un Bulgārija. Apvienotā Karaliste un Čehija min lomu, kāda to cietušo atbalsta organizācijām ir Eiropas cietušo atbalsta dienestu forumā (tā jaunais nosaukums ir *Victim Support Europe*). Zviedrija min savu lomu starptautisko konferenču rīkošanā. Itālija un Spānija apgalvo, ka ir transponējušas 12. pantu, īstenojot attiecīgi 2004. gada Direktīvu par kompensāciju un Konvenciju par savstarpēju palīdzību krimināllietās. Francija, Kipra, Slovēnija, Slovākija, Dānija un Igaunija šo noteikumu nav minējušas. Kipra, Somija un Lietuva ir paziņojušas, ka tā īstenošanai tiesību akti nav nepieciešami.

13. pants. Specializētie dienesti un cietušo atbalsta organizācijas

Pamatlēmuma 13. panta dalībvalstīm tiek prasīts veicināt cietušo atbalsta organizāciju lomu cietušo sākotnējā uzņemšanā, pavadīšanā un atbalsta sniegšanā. Lielākā daļa dalībvalstu ziņo, ka tām ir valsts finansēts cietušo atbalsta dienests, kas sniedz informāciju, konsultācijas un atbalstu. Tikai Austrija, Beļģija, Bulgārija, Francija, Portugāle, Igaunija un Zviedrija ir iesniegušas noteikumus par šo organizāciju funkcijām un jo īpaši par atbalstu pēc kriminālprocesa. Kipra, Slovēnija un Slovākija šo pantu nav minējušas. Itālijā palīdzību sniedz tikai dažām cietušo kategorijām (launprātīgi izmantoti nepilngadīgie, ar izspiešanu saistīti nodarījumi utt.). Rumānijā bezmaksas psiholoģisko palīdzību sniedz personām, kas cietušas noteiktu kategoriju noziedzīgajos nodarījumos. Spānija un Francija atsaucas uz esošajiem valsts tiesību aktiem, konkrēti nenorādot pantus, un tādēļ transponēšanu pārbaudīt nav iespējams. Lietuvā ir "cietušo atbalsta valsts programmas" (sīkāka informācija netiek sniegta). Apvienotā Karaliste (Skotija), Polija un Čehija ir paziņojušas, ka valsts subsidē cietušo atbalsta organizācijas, un apraksta šo organizāciju funkcijas, taču nenorāda tiesisko pamatu.

14. pants. Personāla, kas iesaistīts procesā vai kā citādi nonāk saskarē ar cietušajiem, profesionālā sagatavošana

Pamatlēmuma 14. pantā tiek prasīts, lai personāls, kas nonāk saskarē ar cietušajiem (jo īpaši policijas darbinieki un juridisko profesiju pārstāvji), tiktu atbilstīgi sagatavoti. Portugāle, Rumānija un Zviedrija ir vienīgās valstis, kas ir transponējušas abus šā panta punktus. Nav skaidrs, vai Bulgārijas minētais „personāls, kas palīdz noziegumos cietušajiem” ietver policijas darbiniekus un juridisko profesiju pārstāvjus. Vairums pārējo valstu, izņemot Dāniju un Itāliju, vienkārši norāda struktūras, kam uzdots nodrošināt attiecīgā personāla profesionālo sagatavošanu. Nav vienmēr skaidrs, vai šīs struktūras saņem valsts finansējumu, kā noteikts 14. pantā. Austrijas transponēšanas noteikums netransponē 14. pantu, jo ar to nepievēršas personāla sagatavošanai.

15. pants. Praktiskie apstākļi, kas attiecas uz cietušo stāvokli procesā

Pamatlēmuma 15. panta 1. punkts regulē turpmāka kaitējuma novēršanu. Šo punktu ir transponējušas tikai Austrija, Itālija un Spānija. Citas dalībvalstis, izņemot Dāniju un Itāliju, ir paziņojušas, ka tās ir ieviesušas vajadzīgos pasākumus, taču šo dalībvalstu sniegtie apraksti ir neskaidri un neapmierinoši. Beļģijā policijas darbiniekiem pienākas subsīdijas, lai ierīkotu telpas cietušajiem, tomēr tas attiecas vienīgi uz cietušajiem, ka cietuši no fiziskas vai seksuālas vardarbības.

Pamatlēmuma 15. panta 2. punktā dalībvalstīm tiek prasīts pielāgot telpas, lai novērstu turpmāku kaitējumu cietušajiem. Lielākā daļa dalībvalstu 15. panta 2. punktu vispār nav pieminējušas. Zviedrija ir paziņojusi, ka lielākajā daļā policijas departamentu tagad ir atsevišķa telpa bērniem, pašlaik tiek veikti pasākumi attiecībā uz citām cietušo kategorijām un nākotnē tiks nodrošināti piemēroti apstākļi.

16. pants. Teritoriālā darbības joma

Apvienotā Karaliste nav sniegusi informāciju, kas liecinātu, ka šis noteikums ir transponēts attiecībā uz Gibraltāru.

3. SECINĀJUMS

Šā pamatlēmuma īstenošana nav apmierinoša. Komisijai atsūtītajos valstu tiesību aktos ir vairāki izlaidumi. Turklāt tie pamatā atspoguļo praksi, kāda pastāvēja vēl pirms pamatlēmuma pieņemšanas. Tiesību aktu saskaņošanas mērķis šajā jomā nav sasniegts, jo starp valstu likumiem vērojamas lielas atšķirības. Daudzi noteikumi ir īstenoti kā nesaistošas pamatnostādnes, hartas vai ieteikumi. Komisija nevar novērtēt, vai tie tiek ievēroti praksē.

Komisija aicina dalībvalstis izskatīt šo ziņojumu un izmantot izdevību sniegt Komisijai un Padomes sekretariātam visu attiecīgo papildu informāciju, lai izpildītu saistības, kas tām noteiktas saskaņā ar pamatlēmuma 18. pantu. Turklāt Komisija aicina tās dalībvalstis, kuras ir paziņojušas, ka tās gatavo attiecīgos tiesību aktus, pēc iespējas drīzāk šos valsts pasākumus ieviest un par to paziņot Komisijai.